

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:

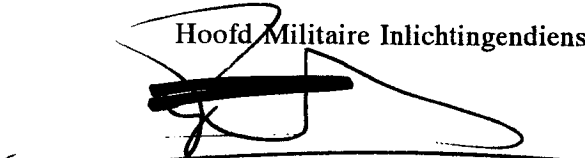
- Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/95/12.13.4/139	17 januari 1995

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 03/95)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst

P.C. Kok
Commandeur

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18 66 34

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS/95/12.13.4/139 d.d. 17 januari 1995

AAN:

Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten
(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED] d.t.v. HPMV

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HMA
CIC
Archief

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18 66 34

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST/CO

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

03/95

(Afgesloten 171400 JAN 1995)

Bosnië-Herzegovina

Zoals van tevoren aangekondigd, hebben de Bosnische Serviërs de aanvoerroutes naar Sarajevo op 14 januari enige tijd opengesteld voor hulpgoederen. Na enkele uren was toch weer sprake van blokkades. Hieraan zou een verschil van mening ten grondslag liggen tussen Serviërs en Moslims over de bepalingen van de overeenkomst van 1 januari jl. Volgens de Servische interpretatie geldt de vrijheid van vervoer slechts voor de aanvoer van hulpgoederen en personenverkeer, en niet voor commerciële transporten. De Moslims lijken desondanks toch een poging te hebben gedaan om commerciële transporten naar Sarajevo uit te voeren, waarna de Serviërs de wegen opnieuw blokkeerden. Anderzijds hebben de Moslims de Serviërs ervan beschuldigd de openstelling van de wegen te blokkeren omdat anders inkomsten uit smokkelhandel zouden verdwijnen. Het is niet uitgesloten dat beide overwegingen tenminste voor een deel juist zijn. Onderstreept moet worden dat de Moslims geen belang hebben bij een langdurig bestand, omdat de militaire status quo in Servisch voordeel is. Denkbaar is dat zij een incident hebben willen uitlokken waardoor de verantwoordelijkheid voor verdere obstructie van het vredesproces aan Servische zijde zou worden gelegd.

Volgens een recente melding [REDACTED] in het voormalige Joegoslavië is sprake van teleurstelling in de Bosnisch- en Kroatisch-Servische militaire top over de militaire prestaties van het voormalige Bosnische presidiumlid Abdic, die zoals bekend met Servische steun pogingen doet om zijn positie in de west-Bosnische enclave rond Bihac te heroveren op het Vijfde Korps van de Bosnische regeringstroepen. Op grond daarvan zouden in ieder geval de Kroatische Serviërs overwegen hun eenheden uit de enclave terug te trekken. Ook de Bosnische Serviërs zouden hun aanvallen op de Bosnische eenheden willen staken. Het is inderdaad opvallend dat Abdic, die toch in het verleden op een aanzienlijke mate van steun onder de lokale Bosnische bevolking kon rekenen, er de afgelopen weken zelfs niet in is geslaagd zijn posities in zijn voormalige basis Velika Kladusa te heroveren. De melding onderstreept vermoedens dat het herstel van de positie van Abdic één van de Servische hoofddoelen rond Bihac vormde. Tegen die achtergrond is denkbaar dat met name de Kroatische

Serviërs, wier aanwezigheid bij Bihac een schending vormt van relevante VN-resoluties, hun eenheden aldaar willen terugtrekken nu de vooruitzichten op een spoedig succes klein zijn.

Denkbaar is dat het gebrek aan succes van Abdic onder meer te maken heeft met zijn recente gedrag ten opzichte van de lokale bevolking. Zo zouden eenheden van Abdic bij Velika Kladusa een kamp beheren, waarin 1000 krijgsgevangenen (van het Vijfde Korps) zijn ondergebracht. Naar verluidt zijn personen die na de vlucht van Abdic naar Kroatië in Velika Kladusa zijn achtergebleven, verstoken gebleven van de distributie van hulpgoederen. Sommigen zouden zelfs hun baan hebben verloren. Op beide gebieden heeft Abdic, met name via zijn bedrijf Agrokomerc, grote invloed in de enclave. Zijn optreden van de afgelopen weken zou niet alleen negatieve gevolgen hebben voor Abdic's populariteit bij de lokale bevolking, maar ook de mogelijkheden voor toenadering tussen Abdic en de Bosnische regering verder verkleinen.

Het is overigens opmerkelijk dat het Vijfde Korps, dat volledig geïsoleerd optreedt van de overige Bosnische eenheden, er tot op heden in geslaagd is zijn posities te opzichte van zowel Abdic als de Serviërs in hoge mate te consolideren. Er zijn voortdurend aanwijzingen dat het Vijfde Korps zijn uitrusting in stand houdt door lokale fabricage of aanschaf elders, waarbij handel met de Serviërs uit de omringende gebieden geenszins uitgesloten wordt. Daarnaast vindt regelmatig aanvoer van (vermoedelijk militaire) goederen plaats per vliegtuig vanuit Kroatië. Tot op heden hebben de Serviërs uit zowel Bosnië als Kroatië bij de VN regelmatig geprotesteerd tegen deze vluchten, maar zijn er nog niet gewapenderhand tegen opgetreden.

De Bosnische vice-president Ganic heeft felle kritiek geuit op de bevelhebber van UNPROFOR in Bosnië-Herzegovina, Rose. Aanleiding was het feit dat in het kader van de bestandsovereenkomst van begin januari, waarin onder meer is afgesproken bij de diverse strijdende partijen liaison-officieren te stationeren, ook een Servisch officier is toegelaten tot het VN-hoofdkwartier op de luchthaven van Tuzla. UNPROFOR had het verlangen daartoe het afgelopen jaar reeds geuit, maar was daarbij op sterke bezwaren van Moslim-zijde gestuit. Ganic heeft nu gesteld dat Rose van het bestand misbruik heeft gemaakt om toch zijn voornemen uit te voeren. Hij sprak van een provocatie aan het adres van de Moslims. Om die reden hebben Bosnische eenheden de VN de toegang tot het vliegveld van Tuzla reeds enkele dagen ontzegd.

Volgens [redacted] gegevens is de plaats Crni Lug (zuidwest-Bosnië) in handen gevallen van Kroatische strijdkrachten. Deze melding wijst erop dat de Kroatische opmars in het gebied ten westen van Livno nog steeds doorgaat. Crni Lug is strategisch gelegen ten oosten van Knin (UNPA-zuid), de hoofdstad van de aangrenzende Krajina (de "Servische Republiek" in Kroatië). Aangezien het offensieve optreden bij Livno vooral het werk lijkt van reguliere eenheden uit Kroatië zelf, houdt de verovering van Crni Lug in dat Knin nu van drie zijden wordt omringd door Kroatische eenheden. Vermoedelijk om die reden zijn recentelijk Bosnisch-Servische versterkingen aangevoerd naar het

nabijgelegen Bosanska Grahovo. Overigens houden de (Bosnische) Kroaten vol dat het optreden bij Livno vooral bedoeld is om de Servische druk op Bihac te ontlasten, en niet moet worden gezien als een voorbereiding op een aanval op Knin.

President Zubak van Herceg-Bosna (de "Kroatische Republiek" in Bosnië-Herzegovina) heeft in een ontmoeting met de EU-vertegenwoordiger in het bestuur van Mostar (Herzegovina) verklaard dat de Kroaten momenteel geen belang hebben bij het sluiten van verdergaande akkoorden met betrekking tot de integratie van de beide delen waarin de stad verdeeld is (te weten een westelijk Kroatisch deel en een oostelijk Moslim-deel). Zubak stelde de Moslims ervan te verdenken dat zij streven naar een ongedeeld stadsbestuur omdat zij dit kunnen domineren op grond van hun grotere aandeel in de bevolking van Mostar. Overigens stelde Zubak impliciet dat de banden van lokale, ook Kroatische, politici met misdadigersbendes eveneens een verdere integratie in Mostar in de weg staan.

Zoals bekend hebben de Kroaten in het verleden aanspraak gemaakt op Mostar als hoofdstad van Herceg-Bosna. In dat kader hebben zij pogingen gedaan de Moslims uit de stad te verjagen. Hoewel zij onder politieke druk hebben ingestemd met het onder EU-toezicht plaatsen van het stadsbestuur, zijn er, zoals ook uit de betreffende uitspraken van Zubak blijkt, geen redenen om aan te nemen dat de Kroaten in de praktijk bereid zijn tot een verdergaande samenwerking met de Moslims. Zoals reeds eerder gemeld, is ook op Federaal niveau onvoldoende sprake van een coöperatieve opstelling van de strijdende partijen. De hoop van de EU dat de ontwikkelingen in Mostar een positieve stimulans zouden kunnen zijn voor deze samenwerking, lijkt vooralsnog ijdel.

De bevelhebber van de Bosnische strijdkrachten, Delic, zou hebben verklaard dat zijn eenheden het afgelopen jaar 1600-1900m² grondgebied hebben veroverd op de Serviërs. Hij stelde erop te vertrouwen dat zijn strijdkrachten in 1995 meer materiaal zullen ontvangen en daardoor deze resultaten nog zullen kunnen verbeteren. Hij toonde zich tevreden over de tot nu toe gevolgde strategie, die erin bestond de Serviërs op een groot aantal fronten onder druk te zetten om hen daarmee te dwingen hun zware wapens, die nog steeds hun grootste voordeel op de Moslims vormen, over vele plaatsen te verspreiden.

De uitspraken van Delic geven aan dat de Moslims ook de komende maanden mogelijkheden zien om de Serviërs onder militaire druk te zetten. Daarbij is van belang dat de uitrusting van de Bosnische strijdkrachten in 1994, met name door wapensmokkel, in zowel kwantitatieve en kwalitatieve zin aanzienlijk verbeterd is. Zoals Delic zelf al aangeeft, is te verwachten dat dit ook in 1995 zal doorgaan. Mede gezien het feit dat de Serviërs momenteel ongeveer 70% van het Bosnische grondgebied onder controle hebben, is het niet in het belang van de Moslims om een bestand voor onbepaalde duur te sluiten. Het is dan ook onwaarschijnlijk dat zij zullen instemmen met een verlenging van het huidige bestand. Dit is zelfs het geval indien het huidige staakt-het-vuren de volledige vier maanden zou worden gerespecteerd waarvoor het is afgesloten, hetgeen overigens niet te verwachten valt.

Uit recente meldingen blijkt dat de Moslims erin geslaagd zijn de produktie van munitie en mortieren in de door hen gedomineerde gebieden nieuw leven in te blazen. In Bosnië-Herzegovina bevond zich bij het uitbreken van de oorlog ongeveer 40% van de wapen- en munitiefabrieken van het voormalige Joegoslavië. Het leeuwedeel daarvan (ongeveer 2/3) bevindt zich in Moslim-gebieden (met name Zenica, Travnik en Vitez, maar ook Gorazde). Mede omdat er met Arabische en/of islamitische landen inmiddels afspraken zijn gemaakt voor de levering van grondstoffen, zijn de Bosnische Moslims momenteel in staat het merendeel van de benodigde munitie voor handvuurwapens en mortieren zelf te produceren. Er is nog onvoldoende produktiecapaciteit voor artilleriemunitie, maar volgens recente aanwijzingen worden ook pogingen in het werk gesteld deze capaciteit te vergroten.

Kroatië

VN-woordvoerders hebben gesteld voorbereidingen te treffen voor de aftocht uit Kroatië. Zij stellen echter bevreemd te zijn voor tegenwerking van de kant van de bevolking in de UNPAs. Zoals bekend heeft de Kroatische president Tudjman vorige week formeel verklaard dat zijn regering niet meer zal instemmen met verlenging van het mandaat van UNPROFOR na 31 maart 1995. Als reden werd onder meer gesteld dat UNPROFOR de status quo in de republiek bestendigt en feitelijk de mogelijkheden van Kroatië om het gezag over de UNPAs te herstellen, beperkt. Om die reden is het inderdaad denkbaar dat (Servische) bewoners van de Krajina, die UNPROFOR zien als een buffer tegen eventuele Kroatische agressie, zich zullen verzetten tegen de aftocht van de VN-vredesmacht. In dat kader behoren blokkades van wegen en hoofdkwartieren tot de mogelijkheden.

De Kroatische vice-premier Seks heeft in een recent interview bevestigd dat zijn regering over zal gaan tot wapengeweld tegen de Krajina als UNPROFOR zich heeft teruggetrokken uit de UNPAs en de Serviërs blijven weigeren de Kroatische soevereiniteit te erkennen. Overigens onderstreepte hij dat ook de aanwezigheid van UNPROFOR geen beletsel hoeft te zijn voor Kroatisch militair optreden tegen de UNPAs. Seks is afkomstig uit oost-Slavonië, één van de centra van Kroatisch radicaal nationalisme. Hij is een van de belangrijkste vertegenwoordigers van die stroming binnen de regeringspartij HDZ. Opvattingen zoals die van Seks zijn de afgelopen maanden door met name een aantal prominente Kroatische militaire leiders verwoord.

Overigens onderstreepte Seks dat de Kroatische regering alsnog met een nieuw mandaat voor UNPROFOR zou willen instemmen, indien dit zodanig zou worden geherformuleerd dat UNPROFOR zich actiever gaat inzetten om de bepalingen van het oorspronkelijke vredesplan voor Kroatië uit te voeren. Zoals bekend gaat dit plan uit van een volledig herstel van het Kroatische gezag over de UNPAs en van de vooroorlogse etnische verhoudingen in de republiek. De Kroatische regering heeft het afgelopen jaar herhaaldelijk gedreigd met opzeggen van het UNPROFOR-mandaat in de hoop de VN-vredesmacht daardoor aan te zetten tot een meer actieve opstelling in dit conflict. De uitlating van Seks wijst erop dat dit ook nu weer de bedoeling van Kroatië is. Het is echter de vraag in hoeverre de VN bereid en/of in staat zullen zijn tegemoet te komen aan de verlangens van de Kroatische machthebbers. Een

koerswijziging in de door hen gewenste zin zou immers vrijwel onvermijdelijk leiden tot gewapende conflicten tussen UNPROFOR en de Serviërs.

Overigens is het opmerkelijk dat juist dezer dagen sprake was van nieuwe besprekingen tussen de Krajina en de Kroatische regering. Zo zijn nadere afspraken gemaakt ter verbetering van het verkeer over de snelweg door UNPA-west. Ook zijn alle mijnen verwijderd rond de door UNPA-noord lopende oliepijpleiding. Naar verluidt is overeengekomen deze leiding op 23 januari te heropenen. Ook is aangekondigd dat volgende week de besprekingen over verdere verbetering van de onderlinge economische betrekkingen worden hervat. Beide partijen hebben zich daarin geïnteresseerd getoond. De Serviërs hebben echter tot op heden benadrukt dat zij de afspraken in dit kader niet zien als stappen naar herintegratie van de Krajina in het Kroatische staatsverband. Naar alle waarschijnlijkheid zal het opzeggen van het mandaat van UNPROFOR door Kroatië realisatie van de bestaande en toekomstige afspraken op economisch gebied tussen beide partijen in groot gevaar brengen.

De regering van de Krajina heeft overigens inmiddels Knin aangeboden als alternatieve plaats voor het hoofdkwartier van UNPROFOR, indien dit uit Zagreb zou worden teruggetrokken. Zij wil met dit aanbod kennelijk onderstrepen dat zij groot belang hecht aan voortdrijving van het verblijf van UNPROFOR in (de Servische delen van) Kroatië. De aanwezigheid van een groot aantal UNPROFOR-functionarissen in Knin zou de Kroatische Serviërs vanzelfsprekend ook de beschikking geven over een aantal potentiële gijzelaars, indien de VN een voor hen onaanvaardbare politiek zou willen doordrukken.

Servië/Montenegro

De Veiligheidsraad heeft, zoals verwacht, de verzachting van de internationale sancties tegen "Joegoslavië" voor 100 dagen verlengd. Deze uitspraak is gebaseerd op het rapport van de lokale waarnemersmissie, dat de "Joegoslavische" regering oprecht is in haar pogingen de Bosnische Serviërs door middel van boycotmaatregelen te brengen tot een meer compromisbereide opstelling inzake het Bosnische vredesproces. Er zijn door de Veiligheidsraad echter enkele maatregelen aan de Resolutie toegevoegd die het bestaande transport van olieproducten naar Bosnisch- en Kroatisch-Servische gebieden moeten indammen. Dit heeft geleid tot fel protest van Rusland (dat zich bij de betreffende resolutie dan ook onthield van stemming) en van de Kroatische Serviërs. Beide partijen stelden dat hiermee een negatief signaal werd gegeven ten aanzien van het vredesproces in Kroatië en Bosnië-Herzegovina. Ook de "Joegoslavische" regering heeft zich in die zin uitgelaten. Bij laatstgenoemde reactie speelt vermoedelijk teleurstelling een hoofdrol, dat de Veiligheidsraad geen aanzet heeft gegeven tot de door "Joegoslavië" nagestreefde verdere, en economisch zinvolle, verlichting van de sancties.

Conclusie/voorzicht

Er is nog steeds sprake van groot wantrouwen tussen de Bosnische Serviërs en Moslims. Dit maakt het onwaarschijnlijk dat er op korte termijn vooruitgang zal worden geboekt met betrekking tot een vredesregeling. Met name de Moslims hebben zelfs geen belang bij een langdurig bestand, zolang de Serviërs geen blijk geven van bereidheid tot substantiële territoriale concessies. Daarvoor zijn nog geen aanwijzingen.

Er blijft sprake van Kroatische terreinwinst in zuidwest-Bosnië. Hoewel de operaties formeel bedoeld zijn ter ontlasting van de Moslim-posities bij Bihac, lijkt dit laatste momenteel minder urgent en verbeteren de Kroatische eenheden hun uitgangsposities voor een eventuele aanval op UNPA-zuid.

De Bosnische Kroaten onderstrepen dat zij voorlopig geen belang zien in intensivering van de samenwerking met de Moslims in Mostar. De hoop van de EU dat de ontwikkelingen in Mostar een positieve stimulans zouden kunnen zijn voor samenwerking op Federatie-niveau kan uitgaan, lijkt dan ook ijdel.

Recente uitlatingen van de Kroatische regering geven aan dat Kroatië met de opzegging van het mandaat van UNPROFOR met name hoopt de VN aan te zetten tot een meer actieve opstelling inzake uitvoering van de bepalingen van het VN-vredesplan voor Kroatië. De speelruimte daarvoor lijkt echter beperkt. Een (door de Kroatische militaire top sterk bepleite) aanval op de Krajina lijkt dan ook de komende maanden tot de mogelijkheden te behoren. Overigens moet, in geval van een daadwerkelijke aftocht van UNPROFOR uit de Krajina, rekening worden gehouden met tegenwerking van de lokale (Servische) bevolking.